

Голові разової спеціалізованої вченої ради
доктору економічних наук, професору,
Штулер Ірині Юріївні

ВІДГУК

рецензента – доктора економічних наук, професора,
професора кафедри маркетингу, менеджменту та комерції
ВНЗ «Національна академія управління»
Костинець Юлія Володимирівна
на дисертацію Конобаса Максима Петровича
на тему «Стратегія розвитку «зеленої» економіки в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051
«Економіка»

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Становлення та розвиток «зеленої» економіки в Україні зумовлюють глибинну трансформацію усталених моделей виробництва, споживання, інвестування й управління економічними процесами. Перехід до екологічно орієнтованої моделі розвитку відбувається під впливом глобальних кліматичних змін, виснаження природних ресурсів, посилення екологічних ризиків, технологічної модернізації та євроінтеграційних процесів. За таких умов формування ефективної стратегії розвитку «зеленої» економіки набуває особливого значення, оскільки передбачає не лише запровадження окремих природоохоронних заходів, а й системну перебудову національної економіки на засадах ресурсоефективності, низьковуглецевого розвитку, інноваційності та соціальної відповідальності.

Під впливом сучасних глобальних і національних викликів формується нова структура економічних пріоритетів, що передбачає розвиток відновлюваної енергетики, підвищення енерго- та ресурсоефективності, упровадження екологічно чистих технологій, розвиток циркулярної економіки та стимулювання «зелених» інвестицій. Реалізація таких напрямів потребує формування адекватної системи стратегічного управління, здатної забезпечити узгодженість державної політики, економічних стимулів, інституційних механізмів та інноваційних процесів. Водночас важливим складником цієї системи є розвиток відповідного кадрового, наукового, технологічного та управлінського потенціалу.

Необхідно констатувати, що в Україні зберігається суттєва невідповідність між стратегічними потребами «зеленої» трансформації та наявними можливостями їх практичного забезпечення. Це проявляється у недостатній технологічній модернізації окремих галузей, обмежених обсягах «зеленого» фінансування, недостатній узгодженості між різними напрямками державної політики, інституційних дисбалансах та нерівномірності впровадження екологічно орієнтованих підходів. Крім того, значним викликом залишається

недостатній рівень сформованості управлінських, технологічних і професійних компетентностей, необхідних для реалізації стратегічних завдань розвитку «зеленої» економіки.

Такі структурні та інституційні розриви не є поодиноким явищем, а набувають системного характеру в умовах високої економічної, екологічної та безпекової невизначеності. Вони стримують упровадження сучасних «зелених» технологій, знижують інвестиційну привабливість екологічної модернізації та ускладнюють досягнення визначених стратегічних цілей. Особливої актуальності ці проблеми набувають у контексті повоєнного відновлення України, яке створює одночасно значні виклики та можливості для структурної перебудови національної економіки відповідно до принципів сталого розвитку та європейських екологічних стандартів.

З огляду на зазначене тема дисертаційної роботи Конобаса Максима Петровича, яка присвячена стратегії розвитку «зеленої» економіки в Україні, є актуальною, а отримані результати дослідження сприятимуть розв'язанню важливого науково-прикладного завдання.

Цілісний характер поставленої мети обумовив дотримання комплексного міждисциплінарного дослідницького підходу, що дозволило дисертанту розглянути поставлену наукову проблему у єдності теоретичного та прикладного аспектів.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями

Тема дисертації Конобаса Максима Петровича відповідає державним, галузевим та регіональним науковим програмам і темам, а також вектору досліджень світової і вітчизняної наукової та експертної спільноти в царині розвитку «зеленої» економіки на основі реалізації політик сталого розвитку, ресурсоефективності та циркулярності. Теоретико-методологічні та прикладні засади виконаної дисертаційної праці опрацьовані та перебувають у руслі міжнародних актів (конвенцій, директив, рекомендацій, програм), що прийняті світовою спільнотою, в тому числі ЄС, і стосуються формування і реалізації ефективних екологічних стратегій та політик, спрямованих на збалансоване використання природних ресурсів та зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферу.

Дисертаційна робота Конобаса Максима Петровича виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» «Зелене» зростання та циркулярна економіка: українські перспективи післявоєнного відновлення» (державний реєстраційний номер 0122U202055, термін 12.2022-11.2024). Участь дисертанта у виконанні зазначеної теми є чітко окресленою та полягає в обґрунтуванні стратегічних пріоритетів розвитку «зеленої» економіки України, які передбачають підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваної енергетики, декарбонізацію виробництва, впровадження принципів циркулярної економіки, екологізацію промисловості й аграрного сектору, розвиток екологічного підприємництва, стимулювання «зелених» інновацій, удосконалення системи управління природними

ресурсами, розвиток «зелених» фінансів та забезпечення екологічної сталості територій.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз опрацьованих та обґрунтованих у дисертації наукових положень, концептів та рекомендацій дають підстави для висновку, що робота містить низку важливих теоретико-методологічних, методичних положень, серед яких найбільш суттєвими, що містять наукове значення, є такі результати:

- удосконалено концептуальні засади формування стратегії розвитку «зеленої» економіки, з визначенням ієрархії взаємопов'язаних рівнів;
- удосконалено суть та зміст терміну «зелена» економіка;
- удосконалено концептуальні підходи до використання міжнародного досвіду стратегічного розвитку «зеленої» економіки
- удосконалено теоретико-прикладні засади державної політики у сфері міжнародного партнерства
- набули подальшого розвитку еколого-економічні засади формування стратегії розвитку «зеленої» економіки
- набули подальшого розвитку методичні засади оцінювання розвитку «зеленої» економіки на основі систематизації підходів на глобальному та національному рівнях
- набули подальшого розвитку інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління розвитком «зеленої» економіки
- набуло подальшого розвитку організаційно-економічний механізм реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки

Зазначені результати мають логічний зв'язок із метою та завданнями дисертації та відображені як у теоретико-методичній, так і у прикладній частині роботи.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дослідження Конобаса Максима Петровича на тему: «Стратегія розвитку «зеленої» економіки в Україні» є завершеною роботою, характеризується ґрунтовністю та логічністю висновків. Дисертаційна робота є структурованим, якісно оформленим науковим доробком. Об'єктивність та повнота наукових положень, висновків та рекомендацій базуються на опрацюванні значної кількості вітчизняних та зарубіжних джерел, використанні сучасних методів наукового пізнання та підтверджується документами про впровадження результатів дослідження.

Мета дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретико-методологічних положень та розробленні практичних рекомендацій щодо формування і реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки як основи трансформації національної економічної системи на засадах сталого розвитку.

Поставлена мета конкретизована комплексом взаємопов'язаних завдань, які охоплюють теоретичні основи «зеленої» економіки, еколого-економічні засади

формування стратегії її розвитку, міжнародний досвід, методичні підходи до оцінювання, аналіз сучасного стану, інформаційно-аналітичне забезпечення, визначення стратегічних пріоритетів, розроблення організаційно-економічного механізму та вдосконалення державної політики міжнародного партнерства.

Структура дисертаційної роботи відповідає поставленій меті та завданням і характеризується логічною послідовністю переходу від теоретико-методологічного обґрунтування предметної сфери до аналітичного оцінювання та формування прикладних пропозицій.

Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, є достатньо аргументованими, логічно взаємопов'язаними, характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості, про що свідчить структура та зміст дисертації, коректне узагальнення зарубіжних і вітчизняних досягнень у царині сталого розвитку, використання широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнього масиву аналітичних даних.

Основні результати наукового дослідження Конобаса Максима Петровича підкріплені результатами апробації та публікаціями у вітчизняних виданнях. Публікації відповідають встановленим вимогам щодо висвітлення результатів дослідження.

Підґрунтям основних положень дисертації, що підтверджують належний ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих науково-практичних результатів, стало ґрунтовне опрацювання дисертантом сучасних фундаментальних досліджень, присвячених трансформації національної економіки, подоланню суперечностей і асиметрій у її функціонуванні, а також застосування системи взаємопов'язаних економічних, енергетичних, екологічних, ресурсних, інвестиційних та інституційних індикаторів.

Обґрунтованість результатів, що отримані автором дисертації, підтверджені адекватним використанням сучасних методів дослідження, і серед них такі загальнонаукові методи: *аналізу та синтезу, абстрагування, індукції й дедукції* – для уточнення сутності та змісту окремих понять, що використовувалися в роботі; *узагальнення* – для виокремлення суті дослідження; *статистичного аналізу та групування* – для виявлення сучасного стану розвитку «зеленої» економіки України на глобальному та національному рівнях; *компаративний аналіз* – для порівняння результатів «зеленої» трансформації економіки України із міжнародними моделями.

Інформаційною основою виконаного дослідження є відповідні нормативно-правові акти, програмні документи, звітність державних установ та організацій, наукові праці українських та зарубіжних дослідників з проблем трансформації національної економіки, матеріали статистичного та аналітичного характеру. Сукупність зазначених обставин дає змогу стверджувати про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

5. Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих наукових працях

Ознайомлення з дисертацією та науковими публікаціями Конобаса Максима

Петровича дозволяє зробити висновок, що основні положення дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені в опублікованих працях, а саме: 4 праці у наукових фахових виданнях України які входять до міжнародних наукометричних баз (з них дві у співавторстві), а також 2 публікації у збірниках матеріалів і тез доповідей міжнародних наукових конференцій.

У тих роботах, що були виконані у співавторстві із іншими науковцями, особистий внесок автора представлений у повному обсязі. Кількісний і якісний склад опублікованих праць відповідає положенням Постанови Кабінету Міністрів України №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року.

Дисертація містить логічно узгоджені положення, має коректну структуру побудови, є комплексною та включає обґрунтовані висновки та рекомендації. Також її характеризує високий рівень стилістичної якості подання матеріалу, а також достатній обсяг фактологічних, графічних та ілюстративних матеріалів, викладених в основному тексті роботи і додатках.

6. Значення дослідження для науки та практики, шляхи використання його результатів

Наукова значущість отриманих результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених у дисертації теоретико-методичних підходів як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності установ, які функціонують в умовах економіки сталого розвитку. У своєму інтегральному вигляді результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливого наукового завдання, що виявляється у формуванні стратегії розвитку «зеленої» економіки.

Основні положення виконаної роботи доведено до рівня методичних розробок, які можуть бути використані Міністерством економіки та довкілля України, об'єднаннями, фондами, іншими органами та суб'єктами під час реалізації заходів з розвитку практики реалізації «зеленої» економіки.

Висновки та рекомендації, які знайшли відображення в дисертаційній роботі використані в діяльності Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки при удосконаленні інформаційно-аналітичного забезпечення процесів формування та реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки, розширення можливості застосування сучасних цифрових технологій у процесах стратегічного планування та моніторингу, підвищення ефективності інформаційної взаємодії між основними учасниками реалізації державної економічної політики, а також зміцнення методичного підґрунтя для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення екологічно збалансованого та сталого розвитку України (довідка № 30/05.01-Д-2 від 20.02.2026 р.).

Практична значущість виконаного дослідження підтверджується використанням теоретико-прикладних висновків у освітньому процесі ВНЗ «Національна академія управління» при підготовці та викладанні навчальних

дисциплін «Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації» та «Основи сталого розвитку» (акт впровадження від 15.04.2026 р.).

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Конобаса Максима Петровича відповідає спеціальності 051 – «Економіка» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністерств України від 23 березня 2016р. №261, а також пунктам 6,7,8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. №44.

Зміст і структура дисертаційної роботи відповідають задекларованим меті та завданням. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Оформлення дисертації відповідає вимогам, встановленим національним законодавством.

8. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами перевірки дисертації Конобаса Максима Петровича на наявність ознак академічної недоброчесності виявлено, що всі посилання на першоджерела є коректними (як для текстових, так і для ілюстративних запозичень), навмисного спотворення не виявлено. Отже, можна зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Поряд із позитивною оцінкою дослідження за окремими положеннями, висновками та рекомендаціями, наведеними в дисертаційній роботі, варто висловити такі зауваження, які мають переважно рекомендаційний та дискусійний характер і можуть слугувати підставою для наукового обговорення:

1. Методичний підхід, представлений у підрозділі 2.1, доцільно було б більш чітко відмежувати від систематизації існуючих міжнародних методик. Автор ґрунтовно узагальнює Green Growth Indicators, Green Economy Progress Measurement Framework, Circular Economy Monitoring Framework, індексно-інтегральний та інші підходи і формує п'ятиблокову структуру оцінювання. Водночас для більш переконливого підтвердження авторського характеру методичних засад доцільно було б формалізувати процедуру відбору показників, їх нормалізації, визначення ваг, агрегування та інтерпретації підсумкового результату, а також чіткіше показати, які саме елементи запропонованої системи відрізняються від уже існуючих підходів.

2. У роботі категорія «стратегічний потенціал зеленої економіки» використовується як важлива складова методичного підходу до оцінювання. Водночас методичне розмежування показників досягнутого рівня розвитку «зеленої» економіки та показників її потенційних можливостей потребує більш чіткої аргументації. Відповідно, виділення окремого блоку індикаторів

стратегічного потенціалу дозволило б посилити прогностичну складову запропонованого підходу.

3. З огляду на об'єктивну неповноту офіційної статистичної інформації в умовах воєнного стану доцільно було б чіткіше окреслити методичні обмеження проведеного аналізу. Зокрема, у табл. 2.7 на с. 93 для окремих показників ресурсоемності ВВП відсутні дані за 2021–2022 рр. У роботі варто було б окремо визначити вплив зазначених інформаційних обмежень на часову порівнянність результатів та межі інтерпретації динаміки «зеленої» трансформації України.

4. Запропонований у третьому розділі організаційно-економічний механізм реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки має комплексний характер, однак його прикладну цінність можна було б посилити шляхом більшої операціоналізації. Зокрема, доцільним було б конкретизувати систему цільових індикаторів реалізації стратегії, відповідальних суб'єктів за окремими напрямками, часові горизонти та механізми контролю досягнення цільових значень. Це дозволило б чіткіше пов'язати стратегічні пріоритети з процедурою їх практичної реалізації та оцінювання результативності.

5. Враховуючи акцент роботи на європейській інтеграції та повоєнному відновленні, доцільним було б більш чітко ранжувати запропоновані стратегічні пріоритети за часовими горизонтами. Розмежування невідкладних, середньострокових та довгострокових заходів дало б змогу врахувати обмеженість ресурсів України та визначити послідовність реалізації заходів щодо декарбонізації, енергоефективності, розвитку циркулярної економіки, «зелених» фінансів та екологічних інновацій.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний і методичний характер, не заперечують отриманих автором наукових результатів та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Більшість із них доцільно розглядати як рекомендації щодо подальшого розвитку та поглиблення наукових досліджень Конобаса Максима Петровича.

10. Загальний висновок щодо дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Конобаса Максима Петровича на тему: «Стратегія розвитку «зеленої» економіки в Україні» є самостійним, цілісним, завершеним і логічним побудованим науковим дослідженням, що відзначається новими підходами у вирішенні теоретико-методологічних і прикладних завдань, що пов'язані з формуванням стратегії розвитку «зеленої» економіки в Україні.

Матеріали дисертації викладено у логічній послідовності, поставлена мета і завдання дослідження досягнуті.

Усі положення та інші науково-прикладні положення, які винесені на захист результати, які винесені на захист у межах поставлених завдань, мають наукову новизну, а їх рівень – “удосконалено”, “набули подальшого розвитку” – визначено та сформульовано коректно.

Засновки, положення та ідеї інших авторів мають відповідні посилання та використані виключно для підкріплення висновків та рекомендацій дисертанта. Оформлення дисертації відповідає існуючим вимогам.

За науково-прикладним спрямуванням та змістом виконане дослідження відповідає спеціальності 051 “Економіка”, а за якістю та змістовністю отриманих теоретичних, методичних та практико орієнтованих розробок відповідає рівню дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота Конобаса Максима Петровича відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Конобас Максим Петрович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 “Економіка”.

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу,
менеджменту та комерції
Вищого навчального закладу
«Національна академія управління»

Юлія КОСТИНЕЦЬ